

KURTULUŞ SAVAŞI'NDA İTALYAN VE YUNANLILARIN İŞGAL ETTİKLERİ YERLERDEKİ TÜRK HALKI İLE İLİŞKİLERİ

Doç.Dr.Mustafa GÜL

I.Dünya Harbi devam ederken İtilâf Devletleri kendi aralarında bazı gizli antlaşmalar yapmışlar ve Osmanlı ülkesini paylaşmayı planlamışlardı. Savaşın İttifak Devletleri aleyhine sonuçlanması üzerine, Osmanlı Devleti'nde İtilaf Devletleri ile Mondros Mütârekesini imzalamak mecburiyetinde kalmıştı. Mütâreke hükümlerine ve daha önce yapılan gizli paylaşma planlarına göre, İtilâf Devletleri paylarına düşen bölgeleri işgâle başladılar. İşgallerin başlaması ile Osmanlı Devleti'nin merkezî otoritesi ortadan kalkmış olduğundan, halk ne yapacağını bilemez hale gelmiştir. Halkın bu şaşkınlıkla bazı makamlara başvurarak kendini garantiye almaya çalıştığını görüyoruz. Hem işgalci düşmana başvurarak onlardan zarar görmemek; hem de yeni bir güç olarak kendini göstermeye başlayan Kuvay-ı Milliyecilerden emin olmak istemişlerdir.

Paylaşma antlaşmalarında İtalyanlara Anadolu'nun Güneybatı kısımları vaat edilmişti. İtalyanlar da kendi paylarına düşen bu yerleri, diğer işgal devletleri gibi işgâle başladılar. 1919 yılı başından itibaren Marmaris'e çıkan İtalyanlar, daha sonra Antalya, Konya, Burdur, Muğla çevresini işgâl ettiler. İşgâl ettikleri yerlerde halkın tepkisini ve direnişini azaltmak veya yok etmek için, hemen hemen işgâlin başından sonuna kadar yumuşak davranmayı tercih ettiler. Halkı kendilerine bağlamak ve işgâl ettikleri yerlerde kolayca yerleşebilmek için gayet plânlı, düzenli birtakım metotlar uyguladılar. Önce asayiş ihlâl ederek, halkın mevcut otoriteye olan güvenini sarstılar. Daha sonra ise asayiş temin etmek bahanesiyle işgalleri gerçekleştirdiler. Halka iyi davranmak ve onlara sıhhi malzeme yardımı yapmak suretiyle kendilerini bağlamak metodunu uyguladılar. Yine halkın zirai ihtiyaçlarını temin maksadıyla tohumluk ve kredili zirai aletler vererek ekonomik açıdan da kendilerine bağlamaya çalıştılar.⁽¹⁾ Bu şekilde halkla iyi ilişkiler kuran

(1) Nuri Köstüklü; *Türk Arşiv Belgelerine Göre Anadolu'da İtalyan İşgal Metodu. Askeri Tarih Bülteni, sayı 27, Ağustos 1989, Ankara 1989, s.113,*

İtalyanlar, kısa zamanda arzuları, doğrultusunda başarı elde etmeyi becerdiler. Bir kısım halk bu aldatmacalara kanarak, İtalyan Himayesini" istemek üzere çeşitli yerlerde İtalyan işgâl komutanlıklarına müracaat ederek, himaye talebinde bulunmaya başladılar. Askerî Polis Teşkilâtı Denizli Şubesinin tespitlerine göre "Garbî Karaağaç'ta" bu yola başvuran bir kısım ahaliden 29 kişi, tevkif edilerek adliyeye sevk edilmişler ve haklarında kovuşturmayla başlanmıştır.(2) İtalyan hamiliğini talep ederek karşılığında "himaye vesikası"(3) alma işi giderek yaygınlaşmaya başladı. 19 Ağustos 1920'de Denizli Askerî Polis Şubesinin bildirdiğine göre, Karacasu, kazası ve Acıbadem halkı da İtalyanlardan himaye talebiyle "Kuvay-ı İşgaliye Kumandanlığı'na" başvurmuşlardır. Bu başvuru karşılığında İtalyanların verdiği resmi damgalı ve İtalyanca yazılmış belge ele geçirilmiş ve teşebbüste bulunanlar hakkında gerekli araştırma yapılmaya başlanmıştır.(4) Karacasu eşrafı tarafından İtalyanlardan belge talebinin gerekçesi, "Yunan vahşet ve mezaliminden vikâye" edilmek olarak gösterilmiştir.(5) Yakalananlar yapılan sorgulamalarında, "İzmir'le münasebetleri olduğundan, Yunanlıların tasallutundan kurtulmak için" böyle bir yola başvurduklarını söylemişlerdir.

Yunanlıların işgâl ettikleri yerlerde de, yerli halkın İtalyanlarla ilişkilerine benzer münasebetlerin kurulduğunu görmekteyiz. Örneğin 1 Ağustos 1920'de İnegöl'den Osman Bey, Mahmud Ağa, Çakır Bey, Ömer Bey ile isimleri tespit edilemeyen bazı kişilerden oluşan bir heyet, Kazancı Bayırında bulunan Yunanlılara müracaat ederek, kendilerine dokunulmamasını istemişlerdir.(6) Adapazarı ve Sapanca bölgesinden bir heyette Kuva'yı Milliyecilere müracaatla bir anlaşma yapmaya çalışırken; diğer bir heyet ise İzmit'te bulunan Yunan Komutanlığı'na başvurmuştur. Geyve'de

v.d.; Fahrettin Altay, 10 Yıl Savaş, 1912-1922- ve Sonrası, İstanbul, 1970, s.255.

(2) *ATASE Arşivi; K.691, D.150, F.7-2.*

(3) *Köstüklü; a.g.m., s.118.*

(4) *ATASE Arşivi; K.680, D.118, F.10; K.691, D.150, F.7-1; Cumhurbaşkanlığı Arşivi; Dolap No:1, Kutu No: 7-3, D.19, F.18-1.*

(5) *ATASE Arşivi; K.680, D.118, F.28; K.691, D.150, F.7.*

(6) *ATASE Arşivi, K.680, D.118, F.6-1.*

Kuva-yı Milliyecilerle görüşen heyetin teklifi şöyledir: ".....Kasabalarının bîtaraf kalarak, şehirlerine Abaza, Rum, Ermeni çetelerinin girmesine mâni olacaklarını; bununla beraber Kuva-yı Milliyesinde muvakkat işgâllerle şehirlerine zarar vermemesini..." istemişlerdir. Aynı bölgeden Yunanlılar'ın yanına ise, biri Rum, biri Ermeni⁽⁷⁾ ve sekizi müslüman olmak üzere bir heyet gitmiştir. Heyet Yunanlılar'a Kuva-yı Milliyecilerden Adapazarı'na gelmeyeceklerine dair söz aldıklarını; Rum, Ermeni çeteleri ile Abazaları'da memleketlerine sokmayacaklarını, Yunanlılarında Adapazarına gelmemesini....⁽⁸⁾ rica etmişlerdir. Ancak, Kuvâ-yı Milliyecilere ricada bulunanların samimi olmadıkları, tarafsızlıklarını ilân etmelerine rağmen, Kuva-yı inzibatiyeye mensub polislerin bu bölgede, görevlerine devam ettikleri ve Kuva-yı Milliye aleyhdarlarının hâlâ idârede söz sahibi oldukları, Askeri Polis şubesi elemanlarınca tespit edilmiştir.⁽⁹⁾ Geyve (P) şubesinin tespitlerine göre Yunanlılar ve ricacı heyet arasında konuşulan ve kabul edilen hususlar şunlardır : 1- Adapazarı ile bütün bölge halkının silahtan arındırılması, 2- Kuva-yı Milliyeciliğinden şüphe edilenlerinden görevlerinden uzaklaştırılması, 3- Adapazarı halkından 20 kişilik bir idâre heyetinin teşkil edilmesi, 4- Adapazarı ile İzmit ve İstanbul arasında telgraf muharebesinin yeniden kurulması, 5- Eski kanunların geçerli olması. 6- Hergün Yunan memuruna bir rapor verilmesi .⁽¹⁰⁾ Bu noktalarda anlaşmaya varılmışsa da henüz, bazı konular üzerinde mutabakat sağlanamadığını görüyoruz. Üzerine pazarlık devam eden meseleler ise şunlardır: 1- Tarafsız bölgede (Adapazarı- Sapanca bölgesi) asayiş 700 kişilik bir kuvvet sağlayacaktır. Bunun bir kısmı Türk, bir kısmı ise Rum ve Ermenilerden oluşacaktır.. (Askerî Polis ajanının tespitine göre Yunan Kumandanı, 700 kişinin 335'inin Rum ve Ermeniden oluşmasını teklif etmiş, heyette bunu kabul etmiştir.) 2- Ermeşe'de bulunan Yunan birlikleri ile temas edilebilmesi için, Adapazarı-Ermeşe telgraf hattının kurulması (Yine Adapazarı memurunun tespitine göre heyet, bu durumda Kuva-yı Milliyecilerinde telgraf ve telefon

(7) *Adapazarı gayri müslimleri adına, Doktor Kabadayıyan ve Mösyö Hacik katılmışlardır. (ATASE Arşivi; K.680, D.118, F.135.)*

(8) *ATASE Arşivi; K.680, D.118, F.107.*

(9) *ATASE Arşivi; K.680, D.118, F.107.*

(10) *ATASE Arşivi; K.680, D.118, F.135.*

irtibatı kurulmasını isteyebilecekleri şeklinde itiraz etmişse de, Yunanlı kumandan, isteğinde direnmiştir.) 3-700 kişilik müdafaa heyetinin teminine kadar muhtelif heyetin Ermeşe veya Çiftlik'te olmak üzere tarafsız bölgede toplanması.⁽¹¹⁾

Bunlardan başka Geyve Askerî Polis Şubesinde görevlendirilen memur şu hususlarında taraflar arasında konuşulduğunu bildirmiştir. 1- Kuvay-ı Milliye Adapazarı'nı işgâl edeceği zaman Yunanlılar haberdar edilecektir. 2- Adapazarı'nın, Düzce'de teşekkül ettirilen isyan cemiyeti ile birlikte İzmit'e bağlanması.

Bütün bu konuşulan ve kabul edilen hususlardan anlaşıldığına göre, Adapazarı Türklerinin eli kolu bağlanarak, bölgenin Yunan emellerine hizmete uygun hale getirilmeye çalışıldığını görüyoruz. Gerçekten de tarafsız bölgede görevlendirilenlerin yarısının, Ermeni ve Rumlardan oluşması, Düzce'ninde Abazaların elinde ve halen isyan halinde olmalarına bakılırsa, bölgede Türklerin azınlık durumuna düşürülmek istendiği gayet açıktır. Böylece bölgede, Kuvay-ı Milliyecilerin aleyhine oldukça önemli bir güç teşekkül ettirilmiş olacaktır.

Ancak TBMM Hükümeti, işgâl güçlerinden himaye isteğinde bulunanlara karşı çok katı davranmıştır. Bu gibilerin tutuklanarak İstiklâl Mahkemelerine gönderilmeleri kararlaştırılmıştır. Çünkü tavizkâr davranıldığı takdirde, bu tarz davranışların önüne geçmek mümkün olmayacaktır. Daha sonraki olaylar hükümetin bu şekilde davranmakta haklı olduğunu göstermişti.

(11) ATASE Arşivi; K.680, D.118, F.135-1.